

ВЕРСКЕ СЕКТЕ И ЊИХОВ КРИМИНОГЕНИ УТИЦАЈ*

Апстракт: Верске секте, као изоловане заједнице, а нарочито оне које пропацирају насиље и окултизам, јесу један од највећих проблема савременог друштва. Секте путем непосредних и посредних метода контрола свести стварају заслепљеност и адикцију код својих чланова, те неретко код следбеника долази до радикалне, необјашњиве, промене система вредности. Ера савремених технологија, интернета и друштвених мрежа је допринела новом процвату верских секти. У сајбер простору верске секте с лакоћом пропацирају своја учења и врбују чланове. Постојећа, како међународна тако и национална легислатива, показала се као недовољна у сузбијању рапидног развоја и настанка верских секти. Неадекватна поступања надлежних институција комбинована чињеницом да већина секти делује под велом тајни, изолована од луке јавности, свакако доприноси ширењу овог негативно друштвено-религијског проблема.

Кључне речи: религија, верске секте, верски фанатизам, псеудохришћанске, синкретистичке, сатанистичке, хиндуистичке.

Пре опсервације и проучавања секти, потребно је дефинисати појмове у вези и из којих се овај негативни феномен развио, као и сам појам секте и њихов утицај на појаву криминалитета.

Религија као један од облика друштвене свести, врши веома значајан утицај на понашање људи.¹ Религија потиче од латинске речи *religio*, што значи страх од Бога, обавеза, побожност, побожно поштовање, поштовање Бога, вера, верски обреди и слично. Међутим, примереним се сматра етимологија глагола *religare*, што значи повезати се, везати се за Бога, при чему се обично мисли на духовну везу човека са Богом или *relegare*-с значењем савесно се понашати. Религија се најчешће своди на веровање у Бога. Бог се посматра као свемогуће биће које ствара и управља свим што постоји на овом и *оном* свету. Она је део друштвене стварности, део културе људског друштва и као таква имала је значајну улогу у историјском развоју и постојању човека и широком спектру његових делатности.²

У криминологији се није много писало о религији као криминогеном фактору. Ипак, издвајају се три схватања о односу религије и криминалитета. Према првом схватању, религија пропацира поштовања закона државе и цркве и

* Чланак је део интегралног текста семинарског рада Верске секте и њихов криминогени утицај, израђеног и одбрањеног на докторским академским студијама права на Правном факултету Универзитета у Нишу, дана 8. 10. 2018. године.

¹ С. Константиновић-Вилић и др, Криминологија, Ниш 2009, 378.

² В. Кршић, Лексикон религија, митологије и вјерских секти, Београд 2002, 19-20.

због тога делује антикриминално. У свакој религији постоје извесне моралне норме које упућују вернике да се придржавају друштвених вредности. Верски постулати, као сто су *не убиј, не кради, не сведочи лажно, ко тебе каменом ти њега хлебом* и слично имали су одређен утицај на вернике и деловали су превентивно против криминалитета. Друго схватање потпуно негира било какав утицај религије на криминалитет. Треће схватање одређује религију као криминогени фактор у неким посебним случајевима сујеверја, верског фанатизма и сличних верских феномена повезаних са психичком узнемирености.³

Верски фанатизам се састоји у апсолутној покорности догмама своје религије и духовној нетрпељивости према другим религијама. Верски фанатизам је подстицао масовне сукобе-ратове између припадника различитих религија, као и грађанске ратове на основу различите националне и верске припадности. Поред тога, са верским фанатизмом повезано је самоубиство као једна од социјално патолошких појава.⁴

Догма је појам који се углавном спомиње уз религију у којој има посебно значење. Догма се етимолошки користи да означи одређену, утврђену као неоспорну, логичку истину у ма којој области људске делатности. Другим речима, ради се о истини у коју се не сумња, па чак иако не постоје докази за њу. Данас, у хришћанској теологији догма се користи да означи богооткривену истину, тј. истину која говори о Богу и његовом делу, а која се тиче човековог сазнања и спасења.⁵

Култ је група људи која следи живог вођу, углавном доминантну, патерналистичку фигуру, или, каткад, пар или породицу вођа. У оваквој групи чланство се заснива на комплетној, беспоговорној оданости и послушности вођи. То је, дакле, по дефиницији, антидемократска, апсолутистичка група.⁶

За израз *секте*, као извор значења, у литератури се помињу две латинске речи. Прва је *sequi*, што значи следити, а у класичном латинском означава филозофску школу, верски правац или политичку странку. Друга реч је латински глагол *secare*, што значи одрезати, одсећи. Као примеренији израз заступа се прва реч, јер значи следити нешто, вођу или идеју, а секте су у историји настајале, зато што следе аутентичност, сматрајући да то други не чине.⁷ Енциклопедијска дефиниција секти каже да је реч о малим групама истомишљеника које су се одвојиле од матице религије у неку другу, самосталну религијску групу. Савремена дефиниција секти гласи: *Секте су организације формално и неформално регистроване, које користећи стања незнања или ситуације слабости врше преварну злоупотребу, односно менталну манипулацију чланства доводећи их до физичке или психичке зависности или обољења.*⁸

³ С. Константиновић-Вилић и др, н. д., 378.

⁴ Исто.

⁵ Велики речник мање познатих речи и израза, <https://velikirecnik.com/2017/04/07/dogma/>, приступ: 23. 6. 2018.

⁶ Православни одговор. Секте и култови-дефиниције, особине. http://www.pravoslavni-odgovor.com/Sekte_i_kultovi/kultovi_definicije_osobine.htm, приступ: 23. 6. 2018.

⁷ В. Кршић, н. д., 20.

⁸ Центар за безбедност, истраге и одбрану ДБА. Секта-модерна пошаст друштва. <http://www.centarzabezbednost.org/sekta-moderna-posast-drustva>, приступ: 23. 6. 2018.

Методи контроле свести и патологија секти

Напад на ум човека и успостављање контроле његове свести могу да се обаве на више начина и различитим методама. Најприхватљивија подела метода контроле свести јесте на посредне и непосредне. Посредним методама се делује на мозак, ум човека, преко чула. Непосредним методама делује се на мозак директно, заобилазећи људска чула. У посредне технике спадају *испирање мозга* и класични или свакодневни манипулативни методи. Најчешће коришћени класични манипулативни методи јесу вештина говорништва, пропаганда и сублимативне поруке. У непосредне методе спадају методе напредних технологија (директно деловање на мозак помоћу уређаја високе технологија), коришћење скривених могућности људског ума и окултна деловања.⁹

Испирање мозга је веома окрутан метод наметања нових веровања и система вредности. У свакодневном говору појам *испирање мозга* често се користи као синоним за *контролу свести*. У стварности је *испирање мозга* само једна од метода *контроле свести*. Као примењивани метод у пракси *испирање мозга* се користи већ столећима, али под различитим називима. Међутим, сам израз увео је у свакодневни језик 1951. године, амерички новинар Едвард Хантер. Он је са кинеског језика превео овај израз, *hsi nao*, што дословно значи *испран мозак*. Термин је употребљен да би се описало шта се дешавало америчким војницима заробљеним у Корејском рату. Наиме, заробљени амерички војници показивали су изненадне и необјашњиве промене система вредности, чак су признавали и измишљене ратне злочине.¹⁰

За разлику од *испирања мозга*, класичне манипулације су много сложенији и компликованији процеси. Контрола свести готово никада не подразумева физичко злостављање. Уместо овога користе се разни хипотетички процеси и комбинују се са одређеним групним активностима да би се створили ефекти индоктринације. Особа се убеђује и њоме се манипулише, тако да она без икакве директне претње донесе унапред планирану одлуку. Циљ класичних манипулативних техника јесте да се манипулише туђим мислима, осећањима и понашањем у оквиру задатог контекста у одређеном временском периоду, у којем релативно више добија манипулатор него онај који је био манипулисан. Најјаче оружје класичних манипулативних техника су речи, поступци, наметнута правила и пласирање подсвесних порука, односно сугестија и стимулација.¹¹

У непосредне или директне методе, спадају методе напредних технологија, којима се директно утиче на људски мозак (заобилазећи човекова чула), и то помоћу уређаја високе технологије, при чему у методама напредних технологија, контролора замењује високософистицирана технологија, за коју контролисани и не зна да постоји званично та технологија и не постоји за ширу јавност, осим у причама о теоријама завере. О каквој се технологији заправо ради, говори нам и то да се још пре више од двадесетак година у појединим пројектима контроле ума, као *извор* енергије користила људска мисао, којој је снага више пута појачана помоћу електронских направа најновије генерације. Такође, у методе напредних

⁹ М. Јанковић, Замке, Београд 2001, 23.

¹⁰ Исто, 24.

¹¹ Исто, 33-34.

технологија, убрајамо и методе скривених могућности људског ума, као и окултна и магијска деловања, при чему за ове последње две методе ваља напоменути и то да не користе високософистициране електронске уређаје, при чему се у улози контролора налази особа са развијеним телепатским способностима, који без или помоћу пажљиво одабраних предмета и ствари (гардеробе, обуће и слично), с којим је *жртва* била у контакту, делује на контролисаног, а да он при том уопште није ни свестан да неко жели да га стави под своју контролу.¹²

Менталним манипулацијама и бихејвиоралним кондиционирањем се успоставља нови облик сектне адикације све до степена комплетне психичке, физичке и социјалне зависности, уз појаву класичног апстиненцијалног синдрома. Као последица менталних манипулација јавља се ментална дестабилизација са елементима психотрауматизације, која води лучењу ендогених опијата/ендорфина и енкефалина, што изазива ефекте релаксације (анксиолитички ефекат) и стања безболности (аналгетски ефекат). Када дође до разградње ендогених опијата који се стварају у мозгу жртве секте, онда она има неодољиву потребу да поново иде код свога гуруа, учитеља или инструктора где доживљава ретрауматизацију са поновним стимулисањем ендогених опијата до успостављања најпре зависности и, на крају, депресивне исцрпљености што може водити и ка самоубиству. Наравно, код неких секте се процес убрзава и деструкција личности је драстичнија јер, на пример, познато је да сатанистичке секте, посебно у фази иницијације, бесплатно, у почетку, нуде марихуану, екстази или хероин.¹³

Подела верских секте

Постоји више принципа по којима можемо извршити поделу секте. Секте је данас много. Различитих су обележја, како догматских тако и географских. Овде је, као критеријум поделе, узето учење, тј. званична религија од које су се секте одвојиле. Тако имамо: псеудохришћанске секте-оне које су се одвојиле од званичног учења хришћанске цркве; синкретистичке секте-мешавине разних званичних религијских и јеретичких праваца, као и окултизма и магије, многе од њих у себи задрже и елементе сатанизма, али су сврстане у групу и на место где оне сматрају да припадају, пошто уопште не прихватају да су делом и сатанистичке; сатанистичке секте-оне које отворено проповедају сатанизам, тј. да је ђаво (Сатана) бог и да му се треба клањати и жртве приносити; псеудохиндуистичке секте-основа и матица је, дакако, хиндуизам са својим доктринама и техника, али обрађен на Западу, па извезен нама.¹⁴ Због превеликог броја верских секте у овом раду ће бити изложене само неке од њих, које припадају наведеним групацијама.

Псеудохришћанске секте. *Евионити*. Прва секта, тј. права јерес хришћанска били су евионити. Наиме, хришћанска црква, поникавши у центру јудејства, најпре је дошла у додир са самим Јеврејима, те је природно што се и одмах поставило питање односа хришћанства према јудаизму, тим пре сто је 51. године на *Апостолоском сабору* донета одлука о укидању старозаветног обредног закона.

¹² Wordpress. Методе контроле ума. <https://govorvasegtela.wordpress.com/2017/12/04/metode-kontrol-e-uma>, приступ: 26. 6. 2018.

¹³ „Патологија секте“, НИИ, 1. 8. 2003. <http://www.nin.co.rs/2003-08/01/30186.html>, приступ: 25. 6. 2018.

¹⁴ З. Луковић, Верске секте: општи приказ и упутства, Београд 1998, 15.

Овим нису били задовољни неки од хришћана који су желели да остану верни Мојсијевом обредном закону, те су се одвојили и основали секту евионита-секту *јудејстеујућих хришћана*.¹⁵

Богумили су хришћанска секта која се појавила у Бугарској током десетог века. Они су припадали огранку манихејског учења (Манихеј-персијски филозоф и верски реформатор који је живео у III веку). Манихејство је почивало на дуалистичком учењу- веровање у дуалност света. Посматрали су свет као бесконачну борбу две стране-добра и зла. Добро је оличено у Богу и оно што је трајно у духовном смислу, односно човекова душа. Зло је било оличено у Ђаволу и означава оно што је пролазно и материјално, односно човеково тело. Католике и православце су оптуживали да се клањају идолима и нису признавали крст као симбол вере, већ као приказ мучеништва на коме је разапет Исус, највећи представник добра. За време стварања државе Немањића постоје сигурни подаци да су богумили били присутни у српским областима. Због њиховог поменутог односа према православној цркви Стефан Немања је почео да протерује припаднике ове јереси. У Србији они су називани *бабунима* по планини Бабуни у данашњој Македонији.¹⁶

Јеховини сведоци. Једна од врло активних верских секти с бројним чланством. Основао је 1872. године Чарлс Тејз Расел, рођен у Питсбургу (Пенсилванија-САД). Себе је прогласио за пророка и своје учење *откривеним* од Бога. У основи веровања Јеховиних сведока је: одбацивање хришћанске догме о Светој Тројици; веровање да је Исус син Јехве, али није и Бог, већ само Реч Божја; да Исус није васкрснуо телесно, већ само духовно; веровање да пошто Исус није Бог, ни његова мати, Девица Марија, није Богородица; оспоравање Светог духа, као трећег члана тријаде и врховног тројства, те га називају Божјом силом. Јеховини сведоци не прихватају ни хришћанске симболе и празнике, осим обреда крштења.¹⁷

Синкретистичке секте.¹⁸ *Масони*. Етимологија речи *mason* везује се за француски језик и израз *franc mason*, што значи слободни зидар. У енглеском језику *free mason*, а 1376. године забележен је у спису лондонских еснафа као облик *freemasons*. Изразом *free masons* означавани су мајстори виши по уметничким, архитектонским и грађевинским способностима.¹⁹ Енглеска се сматра мајком слободног зидарства, где су већ почетком 17. века настале прве ложе. Међутим, савремена масонерија настала је 1717. године када су се у Лондону четири слободнозидарске ложе ујединиле у *Велику ложу Енглеске* те је започело ширење удружења великом брзином.²⁰ Однос према Богу код масона јесте однос према Великом архитекти, Творцу, али безличном и неприпадајућем било којој

¹⁵ З. Луковић, н. д., 42-43.

¹⁶ Србија данас. Средњовековна хришћанска јерес у Србији и Босни. Ко су били Богумили?. <https://www.srbijadanas.com/vesti/info/srednjovekovna-hriscanska-jeres-u-srbiji-i-bosni-ko-su-bili-bogumili-2018-03-07>, приступ: 28. 6. 2018.

¹⁷ В. Кршић, н. д., 286.

¹⁸ Синкретизам је религијски правац, обележје или опредељење, које обухвата више званичних религија или верских традиција у себи, а такође може да подразумева комбинацију више религија с окултизмом и магијом, З. Луковић, н. д., 167.

¹⁹ В. Кршић, н. д., 336.

²⁰ Битно.нет. Што је то масонерија и колики је њезин утјецај данас у свијету?. <https://www.bitno.net/vjera/pitajte-svecenika/sto-je-to-masoneriya>, приступ: 1. 7. 2018.

религији.²¹ Слободни зидари су организовани у *радионице*-ложе, а свака је од њих имала посебно име. Ложе једне земље, на чијем челу стоји велики мајстор, организоване су у велику ложу, а неке земље (нпр. Велика Британија) имају и више великих ложа.²²

Илуминати. Верски покрет настао у оквиру римокатоличког свештенства (језуитског реда) оснивањем реда илумината (просветљених). Као верска секта појавила се у 15. веку у Шпанији. Ипак, илуминати се као институционална организација оснивају 1776. године у Инголштату, у Баварској, прво као мало тајно друштво. Оснивач и вођа био је Адам Вајсхаупт, професор теологије и права.²³

Сајентолошка црква. У основи назива секте су латинске речи *scio* (визија) и *logos* (наука), што у слободном преводу значи наука о визијама (сајентологија). Основана је 1950. године у Лос Анђелесу, где јој је седиште. У основи учења секте је ортодоксни будизам, са примесама психологије, медицине, научнефантастике, трансценденталне медитације, веровања у загробни живот и реинкарнацију.²⁴

Сатанистичке секте. Сатанина црква. Званично, прва је сатанистичка црква у свету, основана 1966. године у Калифорнији. Оснивач је Антон Шандор Ла Веј, Американац мађарског порекла. Ова секта броји око 20.000 следбеника у свету.²⁵ Ла Веј је аутор *Сатанске Библије*. Осим прибора, простора и правила ритуала и молитва Сатани, у тој се књижи слави човекова базична природа и анархизам, те супротстављеност политичком и сваком другом естаблишменту. Такође, заговара се насиље, коришћење опијата, светогрђе, сексуална развратност и перверзије. Оргије су део ритуала, а ослобођена сексуална енергија јесте есенција магијских ритуала.²⁶

Црна ружа. Ова секта је распрострањена по целом свету, настала је из Сатанине цркве Антона Шандора ла Веја. Код нас се везује за ритуална убиства и самоубиства. То је тоталитарна сатанистичка секта која се своди на ниподаштавање хришћанства и раде све оно контра од хришћана. Сви њени чланови углавном завршавају трагично, тако што буду убијени или изврше самоубиство.²⁷

Сатанина црква Енглеске. Оснивач је Џон Кајлиминистер. У ритуалним обредима најприсутнији је сексуални аспект и ритуал *смрт, ступање са Сатаном и буђење*, који се одвија под утицајем наркотика.²⁸

Псеудохиндуистичке секте. Сатија Саи Баба. Представља верску заједницу и личност по којој је добила име. Сатија Саи Баба (Индија) у свету је познат по својим чудесним способностима материјализације прашине или светог пепела *vibhuti* ни из чега. Такође, материјализује храну, накит и друге предмете, а верује се да има способност да чита мисли, исцељује и предвиђа.²⁹

Сатнами. Хиндуистичка верска секта, настала у Индији. Први оснивач био

²¹ З. Луковић, н. д., 177.

²² Хрватска енциклопедија. Слободно зидарство. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=56671>, приступ: 1. 7. 2018.

²³ В. Кршић, н. д., 282.

²⁴ Исто, 328.

²⁵ Исто, 330.

²⁶ З. Луковић, н. д., 260-261.

²⁷ Васељенска ТВ. Црна ружа. <https://www.vaseljenska.com/intervju/crna-ruza-umacu-pogacice-uzivotinjsku-krv-jedu-na-grobljima>, приступ: 2. 7. 2018.

²⁸ В. Кршић, н. д., 330.

²⁹ Исто, 331.

је Бирбхам, а основана је у 16. веку. Циљ секте био је сједињавале хиндуизма и ислама. Данас су Сатнами највише Чамари, северноиндијска наследна каста кожара.³⁰

Харе Кришна. Главна веровања ове заједнице јесу: Кришна је највиши од свих хиндуистичких богова, апсолутна истина, има много отелотворења; Исус није био Бог, био је поклоник Кришне, дошавши с неке друге планете; хиндуистички свети списи су меродавни, Библија и Кур'ан су истинити свети списи, али изопачени преводима и тумачењем кроз дуге векове; након смрти душа прелази у друго стање, реинкарнира се, како човек живи у овом животу одлучи ће какав ће облик имати у следећем.³¹

Правна регулатива

Свакако најзначајнији прописи који се баве негативним феноменом секти и култова, јесу из лепезе прописа Савета Европе.

*Европска конвенција за заштити људских права и основних слобода*³² у члану 9. прописује да свако има право на слободу мисли, савести и вероисповести; ово право укључује слободу промене вере или уверења и слободу човека да, било сам или заједно с другима, јавно или приватно, испољава веру или уверење молитвом, проповеди, обичајима и обредом. Слобода исповедања вере или убеђења може бити подвргнута само оним ограничењима која су прописана законом и неопходна у демократском друштву у интересу јавне безбедности, ради заштите јавног реда, здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

Наведени члан јесте европски фундамент верских слобода и убеђења, инкорпорисан у националним законодавствима земаља чланица Савета Европе. Да се закључити да су религијске слободе веома широко постављене, што и одговара времену у ком живимо, савременом добу, као ери експанзије људских и личних права.

*Препорука 1178 (1992) о сектама и новим верским покретима*³³ ова препорука, се састоји из седам тачака. У оквиру Препоруке истиче се забринутост Парламентарне скупштине поводом одређених проблема у вези са сектама и новим религиозним. С циљемсузбијања истог, препоручује се да Комитет министара позове државе чланице Савета Европе да усвоје одређене мере, као што су: основни образовни програм треба да обухвати објективне чињенице поводом успостављених религија и њихових главних варијација, уважавајући принципе компаративне религије и водећи рачуна о етици и личним и социјалним правима; додатне информације сличног карактера, а нарочито о природи и активностима секти и нових религиозних покрета, такође треба да буду дистрибуиране међу

³⁰ В. Кршић, н. д., 331.

³¹ Нови живот.нет. Што је покрет Харе Кришна?. <https://www.novizivot.net/2015/10/30/sto-je-pokret-hare-krisna>, приступ: 2. 7. 2018.

³² „Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода“, Службени лист Србије и Црне Горе-Међународни уговори, 9/2003, 5/2005, 7/2005-исправка; Службени гласник Републике Србије-Међународни уговори, 12/2010.

³³ Recommendation 1178 (1992)-Sects and new religious movements, 5. 2. 1992.

<http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15212&lang=en>, приступ: 5. 7. 2018.

широм јавности. Независна тела треба поставити ради прикупљања и дистрибуирања ових информација; треба размотрити увођење закона(уколико такав закон још увек не постоји), који би пружао корпоративни статус свим сектама и новим религиозним покретима који су регистровани, заједно са свим огранцима матичне секте; у циљу заштите малолетника и спречавања отмица и пребацивања у иностранство, државе чланице које то још нису учиниле треба да ратификују *Европску конвенцију о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања (1980)*, као и да предузму потребне легислативне кораке у циљу њене имплементације; постојеће прописе посвећене заштити деце треба ригорозније примењивати. Поред тога, она која припадају некој секти морају бити информисана о своме праву да је напусте: лица која раде за секте треба да буду регистрована код органа социјалне заштите уз гарантовање покривености социјалном заштитом и такве одредбе треба да буду доступне онима који одлучују да напусте секту.

*Препорука 1412 (1999) о илегалним активностима секти*³⁴ посвећена је илегалним активностима секти, како и сам наслов указује. Она је сачињена од 11 тачака. На самом почетку текста, Скупштина Савета Европе указује на већ постојећу Препоруку 1178, посвећену сектама и новим религијским покретима, у којој је заузет став о непожељности легислативних подухвата већег замаха посвећених сектама, услед чињенице да би овакво поступање могло значајно ометати слободу савести и вероисповести гарантовану чланом 9. Европске конвенције о људским правима, као и угрожавати традиционалне религије. Скупштина тачком 10. позива владе држава чланица да предузму следеће мере: успостављање, односно подржавање националних или регионалних информативних центара о групама верске, езотеријске или спиритуалне природе (уколико постоји потреба); укључивање информација о историји и филозофији важних школа мисли и религије у општи школски програм; примена уобичајених процедура кривичног и грађанског права у односу на илегалну праксу спровођену у име група верске, езотеријске или спиритуалне природе; осигурање ригорозне примене прописа о обавези уписа деце у школу, као и интервенције одговарајућих органа у случају непоштовања; подстицање формирања невладиних организација за жртве или породице жртава верских, езотеријских или спиритуалних група, нарочито у источно-европским и централно-европским земљама (по потреби); подстицање приступа верским групама који би требало да доведе до разумевања, толеранције, дијалога и решавања сукоба; вии) предузимање чврстих мера против било које акције која је дискриминаторна или која маргинализује верске или спиритуалне мањинске групе.

Што се тиче домаћег законодавства најпре треба истаћи Устав РС³⁵ у ком у члану 11. предвиђено је да је Република Србија световна држава, да су цркве и верске заједнице су одвојене од државе, као и да ниједна религија не може се успоставити као државна или обавезна. У члану 21. ставу 3. наведено је да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла,

³⁴ Recommendation 1412 (1999) Illegal activities of sects, 22. 6. 1999.

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16713&lang=en>,
приступ: 5. 7. 2018.

³⁵ Службени гласник РС, 98/2006.

рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Слобода мисли, савести и вероисповести је загарантована чланом 43. Устава³⁶, те се јемчи слобода мисли, савести, уверења и вероисповести, право да се остане при свом уверењу или вероисповести или да се они промене према сопственом избору. Нико није дужан да се изјашњава о својим верским и другим уверењима. Свако је слободан да испољава своју веру или убеђење вероисповедања, обављањем верских обреда, похађањем верске службе или наставе, појединачно или у заједници с другима, као и да приватно или јавно изнесе своја верска уверења. Слобода испољавања вере или уверења може се ограничити законом, само ако је то неопходно у демократском друштву, ради заштите живота и здравља људи, морала демократског друштва, слобода и права грађана зајемчених Уставом, јавне безбедности и јавног реда или ради спречавања изазивања или подстицања верске, националне или расне мржње. Родитељи и законски стараоци имају право да својој деци обезбеде верско и морално образовање у складу са својим уверењима. Положај цркава и верских заједница уређен је чланом 44. Цркве и верске заједнице су равноправне и одвојене од државе. Цркве и верске заједнице су равноправне и слободне да самостално уређују своју унутрашњу организацију, верске послове, да јавно врше верске обреде, да оснивају верске школе, социјалне и добротворне установе и да њима управљају, у складу са законом. Уставни суд може забранити верску заједницу само ако њено деловање угрожава право на живот, право на психичко и физичко здравље, права деце, право на лични и породични интегритет, право на имовину, јавну безбедност и јавни ред или ако изазива и подстиче верску, националну или расну нетрпељивост. Наредним чланом Устава³⁷ (приговор савести) предвиђено је да лице није дужно да, противно својој вери или убеђењима, испуњава војну или другу обавезу која укључује употребу оружја. Лице које се позове на приговор савести може бити позвано да испуни војну обавезу без обавезе да носи оружје, у складу са законом. Подстицање уважавања разлика прописано је чланом 48., те да мерама у образовању, култури и јавном обавештавању, Република Србија подстиче разумевање, уважавање и поштовање разлика које постоје због посебности етничког, културног, језичког или верског идентитета њених грађана. Забрањено је изазивања расне, националне и верске мржње, те је забрањено и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње и нетрпељивости (члан 49).

На основу наведених одредаба се утврђује да највиши правни акт наше земље даје лебералну и недискриминативну основу за даље правно регулисање, кроз ниже правне акте, верских питања и организација, као и да су верске слободне подједнако доступне свим грађанима.

*Законом о црквама и верским заједницама*³⁸ је прописан поступак регистрације цркава и верских заједница од члана 17. до члана 23. Наиме, члан 18. предвиђа поступак регистрације верских организација, те је се за упис цркава и верских заједница у Регистар Министарству правде³⁹ подноси пријава која садржи: 1)

³⁶ Службени гласник РС, 98/2006.

³⁷ Исто.

³⁸ Сл. гласник РС, 36/2006.

³⁹ У Закону о црквама и верским заједницама се наводи Министарство надлежно за послове вера, међутим Регистар цркава и верских заједница води Министарство правде.

назив цркве или верске заједнице; 2) адресу седишта цркве или верске заједнице; 3) име, презиме и својство лица овлашћеног да представља и заступа цркву или верску заједницу.

Верске организације, осим оних из члана 10.⁴⁰ овог закона, за упис у Регистар подносе Министарству захтев који садржи: 1) одлуку о оснивању верске организације са именима, презименима, бројевима идентификационих докумената и потписима оснивача од најмање 0,001% пунолетних држављана Републике Србије који имају пребивалиште у Републици Србији према последњем званичном попису становништва или страних држављана са сталним боравком на територији Републике Србије; 2) статут или други документ верске организације који садржи: опис организационе структуре, начин управљања, права и обавезе чланова, начин оснивања и гашења организационе јединице, списак организационих јединица са својством правног лица и друге податке од значаја за верску организацију; 3) приказ основа верског учења, верских обреда, верских циљева и основних активности верске организације; 4) податке о сталним изворима прихода верске организације.

У Регистар се не може уписати верска организација чији назив садржи назив или део назива који изражава идентитет цркве, верске заједнице или верске организације која је већ уписана у Регистар или која је раније поднела захтев за упис (члан 19.). Решавање о захтеву за упис у Регистар је прописано чланом 20. О захтеву за упис у Регистар Министарство решава у року од 60 дана од дана пријема уредног захтева и потребне документације. Министарство доноси решење о одбијању захтева за упис верске организације у Регистар ако су њени циљеви, учење, обреди или деловање супротни Уставу и јавном поретку или ако угрожавају живот, здравље, слободу и права других, права деце, право на лични и породични интегритет и право на имовину. Уколико Министарство не донесе решење у року од 60 дана сматраће се да је одобрен упис верске организације у Регистар.

Решење о упису, одбацивању захтева за упис, одбијању уписа или брисању из Регистра је коначно и против њега се може покренути управни спор (члан 23).

Овај Закон је био предмет оцене уставности пред Уставним судом.⁴¹ Уставни суд је у овом предмету одлучивао о четири предлога и две иницијативе за оцену уставности појединих одредаба Закона о црквама и верским заједницама, као и о уставности Закона у целости. Пред Уставним судом се поставило питање да ли Закон, вршећи поделу верских субјеката на традиционалне цркве иверске заједнице и конфесионалне заједнице и друге верске организације, заправо ставља традиционалне цркве у повољнији положај, чиме крши принцип равноправности религија и успоставља државну религију. Оспорена је уставност одредаба које прописују независност и имунитет свештеника, асистенцију државе приликом

⁴⁰ Традиционалне цркве и верске заједнице члан 10. Традиционалне цркве су оне које у Србији имају вишевековни историјски континуитет и чији је правни субјективитет стечен на основу посебних закона, и то: Српска Православна Црква, Римокатоличка Црква, Словачка Евангеличка Црква а. в., Реформатска Хришћанска Црква и Евангеличка Хришћанска Црква а. в. Традиционалне верске заједнице су оне које у Србији имају вишевековни историјски континуитет и чији је правни субјективитет стечен на основу посебних закона, и то Исламска верска заједница и Јеврејска верска заједница.

⁴¹ Одлука Уставног суда IУз-455/2011 од 16. 1. 2013. <http://www.ustavni.sud.rs/page/predmet/sr-Latn-CS/8389>, приступ: 7. 7. 2018.

извршења одлука које издају органи цркава и верских заједница, обавезу државе да штити службену униформу, обележја чина и достојанства свештених лица. Уставни суд је одлучивао и о томе да ли су противуставне одредбе које се односе на поступак регистрације цркава и верских заједница и на располагање црквеном имовином. У овом поступку Уставни суд је заузео став о значењу и суштини принципа одвојености цркве и државе у Републици Србији.

Уставни суд је донео одбијајућу одлуку у којој је изнео закључак да спорне одредбе нису противуставне, дајући притом своје тумачење тих одредби. Уставни суд је дао и тумачење уставног принципа секуларности, дефинишући однос цркве и државе у Републици Србији као однос *кооперативне одвојености*, што значи да нема потпуне сепарације цркве од државе, већ само да нема државне религије и идентификације државе са религијом. Детаљну разраду значења овог појма Уставни суд није понудио, те се поставља питање какве правне последице овај став Уставног суда може у пракси да произведе, посебно приликом тумачења и примене Закона о црквама и верским заједницама.⁴²

Закључак

Религија може имати амбивалентни утицај на понашање појединаца и друштвених заједница. Уколико се религија поима као еквивалент моралу, она свакако има позитиван утицај, па можемо и рећи да су фундаменти најзаступљенијих религија, заправо постулати и данашњих кривичних законодавстава, јер за злодела религија нас осуђује на Пакао, а световна власт на казну, те све док се појединац понаша морално не мора страховати ни од једног ни од другог суда.

Позитивно дејство религије на превенцију криминалног понашања свакако се не може негирати. Међутим, такође се не сме занемарити чињеница да је један број делинквената верски опредељен, да посећује религиозне службе и врши религиозне обреде. Религија свакако не делује на јављање криминалитета непосредно и независно од друштвене средине, места и улоге цркве и религије у тој средини, економских услова и других криминогених фактора. Јачи криминогени утицај религиозних веровања испољава се у случајевима верског фанатизма и деловања појединих деструктивних и тоталитарних секти.⁴³

Религија је кроз историју била коришћена и као оружје за масовне деструкције. Под изговором религије, да невернике треба покрстити, вођени су ратови, како би владари задовољили своје апетите за проширењем територија, уз свесрдну подршку верских великодостојника. Дакле, то је било опасно време у коме је Црква (нарочито католичка) имала огромног утицаја на политичке догађаје. Сетимо се само неких догађаја у новој ери, попут крсташких ратова, прогона Јевреја и муслимана из Шпаније за време владавине краљице Изабеле Католичке и краља Фернанда Арагонског (католичких краљева-титула коју су добили од папе Александра VI), спаљивање протестаната у Енглеској. Оно што је тада религија дозвољавала је нешто што у савременом друштву зовемо геноцидом.

Верске секте, као изоловане заједнице, а нарочито оне које проперирају насиље и окултизам, јесу један од највећих проблема савременог друштва. На

⁴² Одлука Уставног суда IУз-455/2011 од 16. 1. 2013.

⁴³ С. Константиновић-Вилић и др, н. д., 378.

националном плану, држава се не бави овим негативним друштвено-религијским феноменом сразмено опасности коју он носи са собом. Ера савремених технологија, интернета и друштвених мрежа је допринела новом процвату верских секти. У сајбер простору верске секте с лакоћом пропагирају своја учења и врбују чланове. Готово свака од њих има своју веб страницу, која је обично прекривена неком мирољубивом нотом и легалним циљевима, на којој постоје онлајн приступнице, тако да с мало труда придобијају нове чланове.

Извори

- Битно.нет. Што је то масонерија и колики је њезин утјецај данас у свијету?, <https://www.bitno.net/vjera/pitajte-svecenika/sto-je-to-masonerija/>. приступ: 1. 7. 2018.
- Васељенска ТВ. Црна ружа., <https://www.vaseljenska.com/intervju/crna-ruza-umacurogacise-u-zivotinjsku-krv-jedu-na-grobljima/>. приступ: 2. 7. 2018.
- Велики речник мање познатих речи и израза., <https://velikirecnik.com/2017/04/07/dogma/>. приступ: 23. 6. 2018.
- Хрватска енциклопедија. Слободно зидарство., <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=56671>. приступ: 1. 7. 2018.
- Православни одговор. Секте и култови-дефиниције, особине., http://www.pravoslavni-odgovor.com/Sekte_i_kultovi/kultovi_definicije_osobine.htm. приступ: 23. 6. 2018.
- НИН. Патологија секти, <http://www.nin.co.rs/2003-08/01/30186.html>. приступ: 25. 6. 2018.
- Нови живот.нет. Што је покретХаре Кришна?, <https://www.novizivot.net/2015/10/30/sto-je-pokret-hare-krisna/>. приступ: 2. 7. 2018.
- Србија данас. Средњовековна хришћанска јерес у Србији и Босни. Ко су били Богумили?, <https://www.srbijadanas.com/vesti/info/srednjovekovna-hriscanska-jeres-u-srbiji-i-bosni-ko-su-bili-bogumili-2018-03-07>. приступ: 28. 6. 2018.
- Центар за безбедност, истраге и одбрану ДБА. Секта-модерна пошаст друштва., <http://www.centarzabezbednost.org/sekta-moderna-posast-drustva/>. приступ: 23. 6. 2018.
- Wordpress. Методе контроле ума., <https://govorvasegela.wordpress.com/2017/12/04/metode-kontrol-e-uma/>. приступ: 26. 6. 2018.
- Службени лист Србија и Црне Горе, 9/2003, 5/2005, 7/2005-исправка.
- Службени гласник Републике Србије, 36/2006, 98/2006, 12/2010.
- Recommendation 1178 (1992)-Sects and new religious movements, 05.02.1992.<http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15212&lang=en>. приступ: 5. 7. 2018.
- Recommendation 1412 (1999) Illegal activities of sects. приступ: 22. 6. 1999.<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16713&lang=en>. приступ: 5. 7. 2018.
- Recommendation 1412 (1999) Illegal activities of sects, 22. 6. 1999.<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16713&lang=en>. приступ: 5. 7. 2018.
- Одлука Уставног суда IУз-455/2011.

Литература

- Јанковић, Милорад. Замке. Београд 2001.
- Константиновић-Вилић Слободанка, Весна Николић-Ристановић и Миомира Костић. Криминологија. Ниш 2009.
- Кршић, Војислав. Лексикон религија, митологије и вјерских секти. Београд 2002.
- Луковић, Зоран. Верске секте: општи приказ и упутства. Београд 1998.